ספר רוח חן

זה השיר אמר אליהו הלוי והזמר

ספר זה שקרא רוח חן · חבר אותו גבר נבון · ין
פיהו מור שבלי עות שושן · זאת ליהודה אבן תבון ·
ובשם האל לבות בוחן · נדפס בשנת ש״ע לחשבון ·

ומאמר זה מאד יגעתי [illegible] · ואיש שכל מאד יחפוץ ויתאין ·
להבינו ויבחון בעיון · אלוה רם ועיני כל בראיין ·
ולהשכילו בכל שעשועי יצורין · ואז אל יעשה רצון יראין ·

אמר המחבר רוח חן המאמר הנכבד מורה הנבוכים ודוחן שלי יחלוף שלפני ובעמדי שלקחת רמיזותיו וסודותיו הוסר מסוה משלי דמיוני ואורו עיני באלו נרו עלי ראשי · ואם השגתי קצרה הלא מצער היא ותחי נפשי · והנה העירני המאמר ההוא בהיות שצריך גדולי לפני לדרוש ולחקור קצת מן הענינים המושכלים בהכרח הספר ההוא ויגעתי ומצאתי קצת מפי סופרים וקצת מפי ספרים שלכן אמרתי אכתוב שעשה מן הענינים ההם למען תהיה לי למשמרת ועוד כי השכחה מצויה ובפרט בזקנים וזה יהיה לי למזכרת ומי שימצא בזה המאמר אמר דבר מתוקן ידע ויאמין כי מפי אחרים קבלתיו ואם ימצא בו דבר שאינו מתוקן ידע ויאמין כי מידי היתה זאת ולא יתלה שגיאתי באחרים · ומהנה אתחיל ואומר ·

הנמצאים כלם יחלקו לשני מינים מהם נמצאים שאינם גשם ולא כח בגשם והוא הבורא ית' והשכלים הנפרדים · ומהם נמצאים שהם גשמיים וגדר הגשם הוא כל דבר שיש לו שלשה רחקים והם אורך ורוחב ועומק · וזה המין ג״כ יחלק לשני

מינים

מינים מהם גשמיים פשוטים והם ארבעה היסודות והגשם החמישי ר״ל הגלגלים הסובבים ומהם גשמיים מורכבים והרכבתם מארבעה יסודות ׃ ויחלקו המורכבים האלה לארבעה מינים והם הדומם והצומח והחי והמדבר ׃ ונדבר על אלו תחלה ואחר כך נדבר על הגשמיים הפשוטים הפשוטים כפי כחנו ׃

המין הראשון

הוא מן המורכבים והם הדומם כזהב ונחשת וברזל ואבנים וכיוצא בהם ונקראו אלו דומם בעבור שלא נמצא בהם לא כח הצמיחה כמו שהוא באילנות ולא כח התנועה כבעלי חיים ׃ ואין בדומם כח מוספת על כל אחד ואחד מן הארבעה יסודות אלא הערוב שנתערבו בו כל הארבעה יסודות והפסיד כל אחד צורתו ושבו בו עצם א׳ וכל אחד מן ארבעה היסודות גם כן תוכל לקראו דומם ׃

המין השני

הוא הצומח כאילנות ועשבי האדמה והם גם כן מעורבים מארבעה היסודות כדומם אלא שנמצא בהם כח הצמיחה מוספת על הדומם והיא צורתם העצמית ר״ל המעמדת עצם שלהם והיא הוציאה לאור הויתם ובה יבדלו מן הדומם ונקרא זה הכח הנפש הצומחת אשר ממנה ג׳ כחות והם כח הזן וכח המגדל וכח המוליד בדומה ׃ ואין ספק שכל אלו הכחות נמצאים באילנות ובעשבי האדמה ׃ ואין ספק גם כן שאע״פ שהם מעורבים מארבעה יסודות שיסוד האויר הוא גובר עליהם יותר מיסוד העפר וזה בסבת התגדלו באויר והתפרנסו משם ׃ והמופת על זה האפר הנשאר מן העצים אחר שריפתם שהוא יסוד העפר שהיה בהם שאינו חלק א׳ מעשרים משיעורם הראשון ׃ ומיוסד האויר והאש שהיה בהם נעשה מהם האד הוא העשן העולה

למעלה

א

הכח אל הפועל יהוא ניצוץ השמש שהוא הפועל כן שכל האדם
משכיל בכח כשיצא מן הכח אל הפועל ישיג הצורות ד
מופשטות מחומריה' ואחר כן יעלה למדרגה אחרת
וישיג הדבר' שהוא סבת צאתו מן הכח אל הפועל והוא
השכל הפועל' אשר הוא סבת שכלו המתפעל וזו היא
המדרגה העליונה. שבשכל האנושי ר"ל שידע השגת
התחלתו שהוא השכל הפועל לא שידע כל מהותו כי לא
יוכל להשיגו כאשר הוא בעודו דבק בחומר כל שכן שאר
הנבדלים אשר למעלה מהשכל הפועל וכל שכן הסבה
הראשונה והוא הבורא ית' אי אפשר לשכל האנושי להשיג
מהם כלל ר"ל מהותם ' אך מציאותם ומציאות הבורא ית'
כלומר שהם נמצאים אפשר להשיג בדרכי המופת על פי
הקדמות צודקות והוא מן המדרגה השנית שהזכרנו ' ודע
שהשכל העיוני בכלל הוא תקון הנפש כי כבר בארו החכמים
שהשכל לא יכלה בכלות גופו בעבור שאינו צריך לגוף
הלא תראה בהחלש הכחות הגופניות לעת הזקנה שיגבר
זה הכח העיוני ויתחזק באדם והוא קצת ראיה שלא יכלה ד
בכלות הגוף עם היות שם ראיות אחרות חזקות וקבלות
אמיתיות ' וכבר רמזו הנביאים השארות הנפש בכמה ד
מקומות גם לזה כוונו החכמים השלמים ר"ל באמרם ד
צדיקים אפילו במיתתם קרויים חיים ' והשכל המעשי
בכלל הוא קודם בטבע וקודם בזמן לשכל העיוני בעבור
שהוא תקון הגוף והעיוני קודם לו במעלה הוא תקון הנפש
ואין ספק שאם לא ישלים האדם צרכי עמידתו הנשלמים
בכח השכל המעשה הראשון וכן אם לא ירחק מן המדות ד
המגונות ומהבלי התענוגים הגופניים אשר ירחק מהם בעל
השכל המעשי האחרון לא יוכל שכלו לצאת מן הכח אל ד
הפועל והנה הוא בהמה בצורת אדם אחר שהנפש האנושית

אשר

אשר לו לא תשלים תכלית ההצלחה. ועל כן אמרו כי השכל
המעשי הוא כסולם לעלות למדרגת השכל העיוני אשר
היא תכלית ההצלחה כאשר אמר המשורר ע"ה ראשית חכמה
יראת ה' אמר שתחלת כל חכמה אמיתית רוצה לומר החכמה
העיונית היא יראת ה' ויראת ה' היא עשיית המעשים ד
המעולים ובריחת המעשים המגונים כאשר אמר אדון הנביאים
משה רבינו ע"ה על המצות המעשיות ויראת מאלהיך אני
ה' שעל המצות המעשיות הוצרך ליראה מעשי השם י
וחבר המשורר וכפל דבריו והחליף מלת חכמה במלת שכל ד
לתוספת ביאור לפי שלשון שכל הוא מיוחד יותר על המשג
ההשגות האמתיות מלשון חכמה כמו שאמר הנביא השכל
וידוע אותי וכן בכפל דבריו באר שיראת ה' הוא המעשי והוא
אמרו שכל טוב לכל עושיהם ר"ל ששכל טוב ימצא לכל ד
עושי מצות הבורא ית' כי מן המעשי יעלה אל העיוני ד
וכנוי עושיהם שב אל פקודי השם ית' הנזכרים למעלה
באמרו נאמנים כל פקודיו אחר כן בא להזכיר הגמול ד
הנמשך אחר השכל האמתי והוא השארות השכל אחר כלות
הגוף והדבקו בשכל הפועל והיותו קיים לעד והוא שאמר ד
תהלתו עומדת לעד כלומר הדבר שהוא תהלת האדם ושבחו
והוא צלם אלהים אשר בו ישאר לעדי עד · וכן נראה
לי שלזה כוון החכם המסדר ברכת חתנים באמרו והתקין
לו ממנו בנין עדי עד וכנוי ממנו שב אל צלם אלהים
הנזכר אשר יצר את האדם בצלמו ואמר שהבורא ית'
התקין לו מצלמו אשר נתן בו בניין חזק אשר לא יכלה ד
בכלות הגוף רק ישאר לעדי עד · והנה זאת הברכה היא
על יצירת הצורה ושלפניה על יצירת החמר וידוע ששניהם
ר"ל החמר והצורה הם משלימים עצם האדם ואמתתו לכן
חתם בשניהם יוצר האדם לא כדברי המפרשים שאמרו

3 ד

אחר מציאות הדבר כאשר הוא הן שהגיע אלינו הציור ההוא מצד ההרגשות החיצוניות הן שהגיע אלינו מצד המופת השכלי. כאשר אמרנו · והדברים שאינם אמתיים אין להם מציאות כלל לא בשכל ולא חוץ לשכל ~~אלא~~ אלא שיש למעיין ההוא מציאות בדמיון המאמין בו כי הדמיון לפעמים ישגה ולא ימשך אחר המציאות · ויש דברים גם כן שנמצאים בשכל ואין להם מציאות כלל בעצמם חוץ לשכל והם המינים ושאר הכללים הגבוהים שענין המין הוא קובץ אישין הנקבצים בשכל יחד ואין מציאות לקובץ ההוא כלל · הנה הארכתי בבאור זה לפי שראיתי לשון חוץ לשכל בכמה מקומות מן המאמר ד הנכבד מורה הנבוכים ולא ראי זה כראי זה ופתח הבנת כלם תמצאנו בזה ::

פרק ששי

הדברים הנודעים בלא מופת ולא ראיה ארבעה מינים · המורגשות · והמפורסמות · והמקובלות · והמושכלות · הראשונות ·

המין הראשון המורגשות והם הנודעות לאדם באחד מחמשת חושיו וזה המין מבואר ואין צריך להאריך בביאורו ·

המין השני המפורסמות והם הענינות הגלויות שנתפשטו בכל האמה או ברובם כמו ד שנודע לכל אדם שכבוד אב ואם והשבת אבדה וכיוצא בהם טוב ומעשה הגנבה והגזלה רע ולא יעמוד המופת על זה כי הכרח המופת יחייב להאמין האמת ולהכחיש השקר לא לעשות הטוב ולהרחיק הרע רק ידעם האדם בעבור שנתפשטו ברוב האומות ונפלה הסכמות העולם עליהם ואלו הן הנקראות מפורסמות וקצת מצות התורה הם מזה המין והן תקון הגוף ותקון הקבוץ האנושי והם מצות מעשיות ·

המין השלישי המקובלות והם הדברים שיצטרך אצל

המעיינים לאמתם במופת או להסתפק במופת ולא יהיו
נודעות אצל זה המקובל מצד המופת כי לא יצא שכלו לפועל
רק יסמך בידיעתם הקבלו אותם מחכם אחד שהוא מאצלה
אצלו שנתבאר לו במופת או מנביאי האמת כאשר קבלנו אנחנו
קהל בעלי הדת מציאות השם יתעלה ואחדותו והכחשת
הגשמות ממשה רבינו עליו השלום והאמנו בו ואין ספק שמי
שיתבאר לו כל אלו במופת הוא יותר שלם ומכבד אך בעבור
שהמופת על הדברים הנכבדים האלה הוא דבר קשה מאד
להמון וצריך אדם אל חכמות אחרות והצעות רבות מסרם
אדון הנביאים ע"ה ~~במופת~~ אלינו במצות השם ית' בדרך קבלה
וגם כל זה אין ראוי לאדם להתעצל מלחקור כל זה בשכלו
עד הגיעו אל אמתתם גם האמינו גם כן מקבלה האמיתית
עד שתהיינה נודעות אצלו מצד המופת ומצד הקבלה כאשר
אמר המשורר ע"ה אודה ה' בכל לבב בסוד אמר שהוא
מורה מציאות השם ומאמין בו בכל לבב כלומר שאין אצלו
ספק באמונת זה ואמר אחר זה שנודע אצלו בסוד ישרים
והם ישרי לב שיצא שכלם מן הכח אל הפעל עד שהתאמת
אצלם מציאות הבורא ית' במופתים נאמנים והוא סוד אצלם
שהגיע להם מהשם ית' שנציצות השכל הפועל כאשר
אמר הכתוב סוד ה' ליראיו ואמר ועדה להודיע שנתאמת
אצלו גם כן מציאות הבורא כמו שנתאמת אל העדה וגם
ההמון שנודע להם מצד הקבלה כאלו אמר בסוד ישרים ובסוד
עדה שגם הקבלה היא סוד השם אל העדה שהגיעה להם
באמצעות הנביא ההוא ושוב לדברינו ונאמר כי אין
המקובלות נופל גם כן בדברים המעשיים כמו שנופל בדברים
העיוניים כמו שקבל ענינים שראוי לעשותם וענינים שראוי
להרחיקם מחכם אחד או מנביא אחד ולא נתפרסמו הסבות
ההם באמת כמו שקבלנו אנחנו מצות הרבה מעשיות

מאדון

מאדון הנביאים ע"ה שלא נתפרסמו בכל האומות כלבישת
שעטנז ועשית ציצית והנחת תפילין וכיוצא בהן מהמצות
המשמעיות ר"ל שאין בהם רק קבלה לבד · ואין שיש בכל ד
המצות ההם שעם והוא ע"ה נתנם אלינו מפי הגבורה י"ד
לתועלת גדולה · אמנם שאר המצות שנתפרסמו בכל האומות
כגנבה וגזלה ורציחה וכבוד הורים וכיוצא בהם יקראו מצות
שכליות לפי שהשכל המעשי אשר באדם והוא מן המדרגה
מקבל אותם לא שיהיו נודעות מצד השכל העיוני שהוא שכל
על דרך האמת · ובין המקובלות שופל גם כן במין המורגשות
כמי שקבל מאדם אחד שהלך בקצה ישוב הצפון וראה שם ד
בתקופת תמוז יום אחד שכלו יום ואין בו לילה כלל · או יום
אחד בתקופת טבת שכלו לילה ואין בו יום כלל · והנה נודע ל
לנו מצד ההרגש ולנו מצד הקבלה שקבל ממנו והאמין בו ואין ד
ספק כי גם זה נודע במהרה מצד החכמה לפי שעיין בדברים
ההם ·

המין הרביעי

הם מושכלות הראשונות ונופל
בזה המין האמת והשקר לא שוב

ורע כמו שתאמר קטר המרובע שוה לצלעו או התקבץ שני ד
הפכים בנושא אחד בזמן אחד שקר · הכל גדול מן החלק וקטר
המרובע גדול מצלעו אמת · וכל אלו הם מושכלות ראשונות
שלא יצטרך האדם לאמתם במופת כי בטבע כל אדם לדעת
אותם ולא ישער מאין הגיעו אליו · ותחת המין הזה הם מושכלות
שניות או שלישיות או רביעיות או יותר מהם והם הנודעות ד
המופתיות הנודעות בהקדמות צודקות או באחת או בשתים י
או בשלש או ביותר מהם וזהו השכל הנקנה כלומר שהוא נקנה
משכל אחר והאחר מהאחר עד שיגיע אל מושכל ראשון שהוא
ראש כל ההקדמות כלם · והמושכלות בסתם יאמר על הדברים
המופתיים הנקנים לאדם בדרכי המופת כמציאות האלוה ד

והמלאכים

והמלאכים והרחקת הגשמות והשניות מהבורא ית' וכל אלו מודעים
למשכילים על פי הקדמות רבות צודקות וכלם הם מכת
המושכלות ויאמר להם אמת ושקר לא טוב ושקר ורע ·
וקצת מצות התורה הם מזה המין ר"ל מכת המושכלות והם
מצות עיוניות שאין בהם מעשה כלל רק האמונה כמו מצות
אנכי יי' אלהיך שצוה אותנו בה להאמין מציאות הבורא ית'
וכן מצות שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד שצוה אותנו
בה להאמין היחוד · ומצות לא יהיה לך אלהים אחרים צוה
אותנו להרחיק אמונת השניות ממנו יתעלה וכל אלו המצות
תלויות בשכל לא בגוף · הנה בארנו ארבעה מיני הידיעות
ובארנו שיש מקצתם שלא יאמר עליהם רק אמת ושקר והם
מין המורגשות ומין המושכלות בכלל או ראשונות או
תולדותיהן · ויש מהם שלא יאמר עליהם רק טוב ורע לפי
שהם ענינים מעשיים והם מין המפורסמות · ויש בהם
שיאמר עליהם טוב ורע אמת ושקר והוא לפי ענין הקבלה
אם תהיה בענין המעשה או בענין העיוני כמו שבארנו ::

פרק שביעי

הסימן המתמיד שיש ארבעה
יסודות מתחת גלגל הירח ושבע
כל אחד ואחד מהם להיות מקיף את חברו ובגלל אות מכל
צד · היסוד הראשון הוא האש והוא חם ויבש בטבעו · ואחריו
יסוד האויר והוא חם ולח בטבעו · ואחריו יסוד המים והוא קר
ולח בטבעו · ואחריו יסוד העפר והוא קר ויבש בטבעו ·
והוא המרוכז באמצע אשר הוא שפל כל המקומות מעבר אל
המקיף · וכל אלו ארבעה יסודות אין טבעם להתנועע
אלא בהכרח · וטבע כל אחד מהם בהיותו בהכרח שלא במקומו ה
שיתנועע לשוב אל מקומו הטבעי תנועה ישרה בעבור שהיא
קרובה והטבע מכריחו לשוב בדרך קרובה כאשר תראה נושא
העפר או האבן בהיותו על האויר או על המים בהכרח לא ישקוט

ח

בבעלי חיים, שצורתם היא הנפש החיונית שבהם אשר בה נבדל
עצם שלהם מעצם האילנות וחמר בעלי חיים הוא ערוב
ארבעה יסודות וגם נפש הצומחת שבהם היא חמר לנפש ה
החיונית מפני שהנפש הצומחת אשר בבעלי חיים גם כן כח לבנות
אלא שבעלי חיים קבלה כח החיונית אשר היא צורתו ה
העצמית ובה היא בחי מה שהיא עד שנבדל עצם שלו מעצם
האילן וכן תאמר במין האדם שצורתו היא הנפש המשכלת
אשר בה נבדל מיתר בעלי חיים וחמר האדם הוא ערוב הד'
יסודות וכן נפש החיונית הכוללת שתי נפש הצומחת היא ד
חמר לנפש המשכלת שנפש החיונית גם כן באדם אלא שאינה
משלמת אמתת האדם וגדרו עד שקבלה צורת נפש המשכלת
שאם תאמר במהות האדם חי לא השלמת גדרו לפי שה חי
סוג ר"ל כלל גבוה שכולל כל בעלי חיים. ואם תאמר חי
מדבר השלמת כל גדרו במלת מדבר שהוא הבדלו מיתר בעלי
חיים הבדל עצמי. על כן אמרו חכמים שכל גדר הוא מחובר
מסוג והבדל. הנה התבאר שהדין מה הוא חמר לצורתו והצורה
לחי וחי למדבר וכל אחד מהם הוא קודם לחברו בטבע וזהו
אחד מן חמשה קדימות הנודעות אצל החכמים והם קודם בזמן
קודם בטבע וקודם במעלה וקודם במערכה וקודם בעלה. ד
וביאור אלו הקדימות הוא כאשר נאמר. קודם בזמן הוא הדבר ש
שיקדם זמן מציאותו לזמן מציאות דבר אחר כאלו תאמר
שראובן קודם בזמן לשמעון אחיו וזה מבואר. קודם בטבע
הוא הדבר שטבעו צריך אל טבע חברו ואין טבע חברו צריך ד
אליו אלא יקדם לו בזמן נקרא קודם בטבע כאשר תאמר שהאילן
קודם לבעלי חיים בטבע שטבע בעלי חיים צריך אל ד
מציאות האילן ואין טבע האילן צריך למציאות בעלי חיים
שאף אם לא היה מציאות לנפש החיונית היה האילן יכול ד
להמצא. ועל דרך זו תאמר שבעלי חיים קודמים בטבע למין

האדם

האדם׃ ובכלל כל חמר הוא קודם בטבע לצורה כמו שהחמר
הראשון והוא ההיולי שהוא קודם בטבע לצורתו שאין מציאות
לאחד מבלתי חברו ׃ וכן אחד קודם בטבע לשנים שלא יתכן
מציאות השנים אם לא ימצא האחד והאחד יכול להמצא זולתי
השנים׃ קודם במעלה הוא כל דבר שמעלתו גבוהה ממעלת
חברו כאלו תאמר שמשה הוא קודם לראובן ואהרן אחיו במעלה
לפי שהוא חכם יותר ואעפ״י שראובן קודם לו בזמן וכן הצורה
קודמת במעלה לחמר׃ קודם במערכה הוא הדבר שהוא
מסודר במקום מוכן לפני חברו כאלו תאמר שמעון היושב
שני למלך הוא קודם ליעקב הבן היושב שלישי לו ואעפ״י שיעקב
אבין קודם לו בזמן ובמעלה׃ קודם בעלה הוא כל דבר שהוא עלת
חברו ואי אפשר להמצא העלה בלתי העלול ולא העלול בלתי
העלה כמו שתאמר שהשמש הוא קודם לאור לפי שהוא עלת האור
ואי אפשר לשמש מבלתי האור כמו שאי אפשר לאור בלתי השמש
ונמצאים יחד בזמן אחד אלא שהשמש קודם בעלה׃ ושזכרנו
ונאמר כי לשון חמר וצורה גם כן נופלין מלאכותיי שאינן טבעיי
כאלו תאמר שחמר השולחן והמנורה והדלת אחד וצורתם המלאכותית
אשר היא תכונתם ותארם היא הבדילה ביניהם והיתה זה שולחן וזה
מנורה וזה דלת׃ וכבר אמר הרב המורה צדק שלשון תאר נופל
בלשון עברי על הצורה המושגת בחושים בין שתהיה מלאכותית בין
שלא תהיה מלאכותית כאשר בני האדם שיודע שכל הצורות הן
הן דבר מקרי לא דבר עצמי והן נמצאות חוץ לשכל לא בשכל אך
הצורה העצמית ר״ל המעמידת עצם המין הוא מושגת בשכל ולא
בחושים ונופל בה בלשון עברי צלם וצורת האדם העצמית בעבור
שהוא נפש המשכלת הנולה למעלה נקראת צלם אלהים כאשר
כתב הרב ז״ל׃

פרק תשיעי

כבר בארנו כי כל נמצא גשמי
מורכב מחמר וצורה והם התחלותיו

הגשם

הגשם ובחדשו לבנין אמר שהוא בבחינתו נעדר מן הצורה שקבל
עתה. על כן התחלות ההויות הנפסדות שלש והם החומר והצורה
וההעדר ובאור ההעדר הוא העדר החמר מן הצורה הבאה שאם
לא היה חמר העפר על דרך משל נעדר מצורת הנסכר שקבל
אחר כן לא היה המחובר הזה ומחודש אך היה קדמון אם כן ההעדר
הוא סבת ההויה ואין כל העדר התחלה שלא תאמר העדר צורת
הסיף מן הבגד הוא סבת להוית הסיף שאין החמר ההוא נאות
לקבל צורת הסיף אך תאמר העדר צורת הסיף מן הברזל ההולך
א׳ מסבות הויתו. וכן לא תאמר העדר צורת האפרוח מן העפר הוא
סבה להיות האפרוח אך העדר צורת האפרוח מן הביצה הוא סבת
הויתו. ואין ההעדר התחלה מוחלטת כי בהסרתו תהיה ההויה ר״ל
בהסרת ההעדר. אך החמר והצורה הם התחלה אמיתית לגשם
הגשם ואת לפשוטים שהם כמו ארבעה יסודות והגשם החמישי.
על כן כל גשם מורכב מחמר וצורה. וראוי לך לדעת שהרכבת
הגשמים שלשה מינים. הראשונה והיא הפשוטה שבכלם היא
הרכבת חמר וצורה לבד הנמצאת בארבעה היסודות והגשם החמישי
שחמר שלהם פשוט לגמרי ואין שם אלא הרכבת חמר וצורה
והשנית היא הרכבת ד׳ מינים המורכבים מד׳ היסודות וחמר שלהם
אינו פשוט אמנם הוא מורכב מד׳ היסודות ועל כן היסודות
והגלגלים ואם הם מורכבים הם פשוטים בערך אלו וכן הד׳
מינים עצמם כל אחד מהם מורכב יותר מחברו כי הדומם
פשוט מהצומח והצומח מן החי והחי מן המדבר. ונאות ההרכבה
הנמצאת בארבעה מינים אלו נקראת בפי החכמים הרכבת המזגות
ר״ל שנמזגו ארבעה היסודות עד שהפסיד כל אחד מהם צורתו כמו
העסה הנעשית מקמח ומים וכמו בשר האדם המורכב מארבעה
היסודות וזה המין מן ההרכבה אינו מורגש ומשוג בחוש וכל שכן
המין שלפניו. והשלישית היא הרכבת שכנות והיא הרכבת שני
דברים שיעמוד כל אחד מהם בצורתו אלא שהם שכנים זה לזה

כמו

כמו האדם המורכב מבשר וגידים ועצמות וכל אחד מהם נמצאת
בהם הרכבת המזגות אך הרכבת השכנות היא נמצאת בכללו ר״ל
בכלל האדם · וזאת חמשת ההרכבה היא הגלויה שבכלם והיא
המושגת בחוש ואלה כן המורכבים הרכבת המזגות והמורכבים
הרכבת חמר וצורה הם פשוטים בערך אל המורכבים הרכבת
שכנות הנה אלו ג׳ הרכבות בגשמים וגם בשכלים הנפרדים
ואם הם נקיים מחמר מצאו בהם החכמים הרכבה מצד משכיליהם
שכל אחד מהם משיג עצמו ומשיג זולתו · ולא תחשוב שאמרי
משיג זולתו השגת הדברים אשר הם תחתיו ואשר הוא סבתם
כי אין זה הרכבה בחקו כי בידיעת עצמו ידיעת כלם · והדמיון
בזה הבגד האדום שידע כל אחד מהותו ואין ספק שבידיעת
מהות הבגד שלמה בידו ידיעת מהות הצמר ומהות המטוה
ומהות האריגה ומהות הצביעה · אמנם מי שידע מהות
הצמר אפשר שלא ידע המטוה ומי שידע מהות המטוה אפשר
שלא ידע מהות האריגה ומי שידע מהות האריגה אפשר שלא
ידע מהות הצביעה · כן הענין בנמצאות כי שידע וישכל
מהות האדם וצורתו העצמית ידע צורות כל הנמצאות
מתחת גלגל הירח כי הוא המורכב האחרון ובזה שלמה בידו
בידיעת מהות האדם מהות החי מהות הצומח מהות הדומם
כל אחד מן הארבעה יסודות כי כל הצורות ההם הם נכללות
במהות האדם כן השכל הפועל אשר נמצא בו כל הצורות ההויות
אשר מתחת גלגל הירח בהשיגו עצמו ישיג את כלם ואין זה
הרכבה בחקו אמנם הרכבתו מצד שהוא משיג ממוציאו ר״ל השכל
אשר למעלה ממנו במעלה ובסבה · ואין משיג ממוציאו שלם
חכמתו ועצמו שאלו היה כן היה ומוציאו דבר אחד כמו שנודע
שהשכל בפועל והמושכל אחד אך משיג ממנו איך הוא סבתו והוא
ידיעה אחת חלוקה מהידיעה אשר משכיל בה את עצמו שאם כן הוא
בעל שני ענינים בהכרח · וכן כל השכלים הנפרדים כל

אחד

יי אלהינו מלך העולם אשר ברא עשב הגפן ומיינו משמח
[illegible] בני אדם [illegible] לאמר ברוך אתה יי אלהינו
מלך העולם בורא פרי הגפן אמן · וכן תקנו הקדמונים
זה שמבדיל [illegible] בכס של יין ואם היה כש[illegible]
המתנבים זה [illegible] פסוק כוס ישועות אשא
והירוע [illegible] לערך כוס ואתם מתחילים עקר
הדבר שהברכה [illegible] אמר שמברכים בסוף בורא פרי
הגפן והוא ברכה [illegible] בת הענבים כי על הענבים
צריך לברך [illegible] עם כל האומרים והראיות
האלו [illegible] אומרים שאין ראוי לברך
עם [illegible] השתייה ברכה מחולקת · מי
מברכת [illegible] כי לכל אחד יש ברכה
מיוחדת [illegible] את תמורת זאת ועוד
הענבים [illegible] אין תבונה שתים · והתימה
הגדול היאך אתם [illegible] עד מתה על זה ולא יי
הקדמתם בזה ואני [illegible] הנהגו זה בשאר בידכם מיוד
שניה ותימה מן הת[illegible] אינכם חושבים להשיב
כל הענינים על מכון [illegible] כל דבר במקומו כראוי לפי
הדין · ואם תאמר ש[illegible] לטבע וקשה להפרד ממנו
הלא תראה ולא תלאה [illegible] מעורב עם כל חלשתם ·
ועשה אשם באבן הטיט [illegible] כל תקנו כל שכן שהתמידות
התוכחה והמוסר ועשו רושם בלבות האנשים וזה הדבר
איננו תלויה בידי המון ה[illegible] עד שתאמר שאי יכול להחזיק
אותם למוטב אך זה הדבר [illegible] הוא בידי יחידי סגולות
אשר עיני כל העדה [illegible] בהם ואם יכנו להשיב הדבר
כתקונו הרי הוא בידם [illegible] וחלילה לו להאשים קהלה
מפוארה בזאת ולומר [illegible] אנשים שלא סרין אך באמת
לא הקפדתם בזה ואם [illegible] בורר אשר [illegible] הדבר

על הבין

על נכון ואני אמרתי אגלה אזנך בזה ואפשר שישוב
הדבר לפי החיוב ולך אחי החסד לעורר את לבב עבדי יי'
החרדים אל דברו לעשות הטוב והישר בעיני אלהים ואדם
לשוב הדבר בתקונו ולעשות כהלכה. וכדין לעשות הבדלה
בכוס של יין אשר דעת כל החכמים נוחה ממנו ונקל
הוא מאד וצריך לעשותו להאחיד הדבר לאיתנו לעשות
הברכה ויאמר בכוס של יין ולא באשכול ואם תעשהו באשכול
ולא ממנהגם הלואי צריך לעשות כפי הדין לברך ברכה
הכללית ולא הברכה המיוחדת על היין בפרט · וכל חכם
לב לבבו לעשותו הישר בעיני בני אלהים ואדם ולהתרחק
מכל סדר רע והנהגה מקולקלת אשר לא כדת · וברוך
השם כמה מנהגים רעים היו ביד האומה ומרובם שבו
ונסוגו אחור ומעט קט נשארו והשם ית' למען שמו
ישיבנו בדרכי תורתו ויטע לבנו ביראתו ויורנו מדרכי
הלכה בארחתיו ויתן לנו דעה ובינה והשכל להבין כל
רע ויצמית ויאבד כל מנהג רע אשר נשאר בתוכנו ויזרוק
עלינו מים טהורים לטהרנו מכל טנוף ורשע מעשינו
ואלה מנהגנו אשר עשינו בם מאורך גלותינו אשר
נתערבנו בכל אומה ולשון ולמדנו מעשיהם הרעים
ככתוב ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם · ואמרתי
שחכמינו זה דברו דבריהם בדרך כלל ולא דברו בכל
דבר ועניין הצריך בפרטות ולא רצו להאריך במשנה כל
דבר ועניין אבל סמכו כל המבינים ודברו בקצרה וברומז
כי שזה הדרך ראוי למתבוננים לא לאנשים שקצרה
השגתם והבנתם ממצוא לכל דבר פירוש ועקר וסיוע
מעם מכתב האלהים ויקשה להם עד מאד לדעת כל
הצריך להם בענייניהם וברכותיהם אשר שהחכם הרב
רבינו אהרן בעל הס' ז"ל הביא ענייני הברכות בדרך כלל

יב

גם החכם הר׳ אליהו בשייצי נ״ע הזכיר גם הוא בסוף ענין
התפלה מעניני הברכות · אבל החכם הר׳ כלב אבא האריך
יותר ויותר מהם והזכיר ענייני הברכות ומצות באגרת
אחת קרא שם אגרת ההיא פתשגן כתב הדת שעדיין הספר
סגור לא נפתח מכל וכל כי נשארו רוב דברים אשר לא
נתבארו כי הנה הרבנים דברו לענין אשר אמרנו בו כי
אם ראוי לברך עם שנים או עם היין ובמעשה שלא אסרו
אותו לברך עם שנים · וכל משכיל יבין לדעת הדבר
על הדין כי המון העם צריכים לדעת כל המצטרך להם
לעשותו ואם יעשו חלוף הדין יכשלו בדבר וקולר זה תלוי
בבאור המשכילים להורות להם הדרך אשר ילכו בה ואת
המעשה אשר יעשון · והתורה לא נתנה כי אם כנגד המלין ·
ומי יתן והיה כל הענינים מבוארים ומפורשים מהם וכל
דין והלכה גלויה לכל וערוכה כמו שעשו חכמי הרבנים
שלא הניחו דבר וענין שלא דברו בו ובארו כל דין וענין
לעיני הכל מבלי מחסור כל דבר והבאים אחריהם מוסיפים
דעת לדיק בכל חקה ומצוה עד שבא יד החכמים ממעשת א
אנשים שקבלתם פרצו ושעבורו שער זרעו לבאר והין לבער
על במותם נאמר לא מעוקצך ולא מדבשך וכל החוסר
אבל שדי צריך לדעת כל מה שהוא לו די ואחר המקרבה
ואחר הממציאת לבד שתהיה כונתו לשם שמים כי התכלית
המבוקש ממנו ית׳ הוא ככתוב ועתה ישראל מה יי׳ אלהיך
שואל מעמך כי אם ליראה את יי׳ אלהיך ולאהבה אותו ׀
ובעל השלמות האמיתי אהב נפש ושלמה ע״ה אמר סוף דבר
הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל
האדם כי תכלית בריאתו הוא לדעת את מעשי יי׳ כי נורא
הוא ובאלה חפצו ית׳ ואם הארכתי יותר מדי אין ממנו כלום
כי במקום שראוי להאריך אין אדם רשאי לקצר ומפני שדבר

זה איננו מפורש בדברי החכמים ע״ה הוצרכתי להאריך אלא
שלא יעלם מעיני המשכילים כל זה ובמעט יבינו משפט •
אחת ועוד שנית אגיד ולא אעלים. ממך אחי המשכיל המפואר
כי דבר זה עלה ברעיוני להזכירו אליך על ענין הברכה
שמברך המברך בלבישת ציצית שאינו מברך בקול רם
לשמוע הכל לענות אמן לצאת מידי חובה • ולפי דעת זה
האיש צריך לשאול לו על זה כי אי זה טוב לברך הוא
לבדו ולומר ברוך הוא וברוך שמו והוא עדיין לא הזכירת
השם או לברך הוא ויזכיר השם ושומעין הרבים יקריאן
וירוממון השם ויאמרו ברוך הוא וברוך שמו וכמה פעמים
ראיתי לומר לו למה תעשה זה ושמא יחרה לבם נמנעתי
מזה ולך אחי להביאו להמלט מזה ותורהו בדרך הטובה
והישרה ללכת בה ואת המעשה אשר הוא צריך לעשות
ותישירהו ללכת בדרך האמונה וכן גם כן שיברך בקול רם
לשמוע כל הקהל לענות אמן לצאת מידי חובה כי כמה
אנשים אינם לובשים טלית ובעניית אמן יצאו מידי
חובה אעפ״י שלבישת טלית חוב לכלם • והנה חכמי
זה הרבו לדבר בענין זה ז״ל על עניית אמן בין בזה בין
בכל עניינים הברכות שצריך השומע לענות אמן אמן
כי כל העונה אמן בכל כחו נפתחים לו שערי גן עדן
שנאמר פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים
אל תקרי אמונים אלא אמנים וזה במנינם כמנין
מפורש אל תקרא כך אלא כך ואין אנו חוששים בהם
כי לא מפיהם אנו חיים • אך דבר שיסכים השכל הוא
שהמברך מעיד בברכתו של הקב״ה שהוא מקור הברכות
והעונה אמן • הוא המקיים השטר והעונה אמן הוא
העיקר שאין קיום העדות בעד אחד לבדו אלא בעד שני
והעדות נגמר על ידו והעונה אמן הוא העד השני •

וצריך

וצריך שיצטרף עם העד הראשון שהוא המברך כי עמו
העדות קיים ושעם אמן פעמם אמת ויחיד המברך
על אמתת השם ית' שמו שהוא צור עולמים הראשון
מברך ומעיד על שנתן תורה וצונו במצות לטוב לנו
כל הימים והשני מקיים דברי הראשון ועונה אמלרת
שיצדיק יי' שנתן לנו מצות וחקים ומשפטים ישרים
גם המברך צריך שיהיה בכונה ושיהיו דבריו בחתוך עד
שיבינו שומעין לענות אמן וראוי לכוון גם השומע
לשמוע וימתין עד שישלים הברכה ואז יענה אמן כי
קודם שישלים הברכה תקרא אמן חטופה וזה לנוד
לשון אשר חטא ויחטפו יען כי קודם שישלים ושישמע
יחטוף ויענה אמן ואין ראוי לעשות כזה גם כן לא
ישמע אין ראוי ~~לעשות~~ לענות אמן כי זאת תקרא
אמן יתומה. ושליח צבור שאינו מברך בקול רם עונו
גדול מנשוא כי לא ישמע ויענה אמן ויהיה כמי אשר
לא ישמע דבר ויעיד עליו. אך הראוי לכוון המברך
והשומע יחד ואז תהיה עדותם קיימת ונאמנת זה
חגיתי ותספרה ובריך המורנו דרך הישרה. והשם ית'
יתן ~~מלמל~~ בלבב ~~כל~~ כל עמו ישראל יראה ועזה לשמור
ולעשות כל הישר בעיני ולי אני עבדך יחנני דעה
ובינה והשכל ויטהר רעיוני ולנחמני מיגוני ויסיר
עצבי ואני כי לולי תורה יי' משיב נפשי אז אבדתי
בעניי ובגלותי ובטלטולי ובאמצעות תורת יי' ד
אתנחם ואשמח כי פקודי יי' ישרים משמחי לב.
ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי הנבון והמשכיל
אל תמנע טוב מבעליו ויש לאל ידך להשיב הדבר
על פי הדין תשתדל בזה ויתוקן הדבר ויש לך ד
שכר על זה ואף כי לא שעוררתיך על זה גם כי יש

חלק

חלק ונחלה בשכר עמך ואם דברי אלה אם ישרן ד
בעיניך הודיעני ואדע אם אמית יהגה חכי אם אין
ואם תרצה כלי זיין ונלחם אני ואתה ד
במלחמתה של תורה ובאמת נצליח בע"ה
כי יש י"י בקרבנו ויעזרנו בכל כחו והבא
ליטהר מסייעין לו ואין כלות למעלה
ואחוד ואגרותינו אחד לאחר יודיע
כונת מכוננו ואהבת דברי תורת
י"י יהיה לעד ביני ובינך עד
עולם כי דברי הדל ירום
מעפר אליהו ירושלמי.
בכה"ר ברוך ירושלמי.
יצו בכה"ר שלמה
ירושלמי נבת י"י י"י אב

וזה השיר בתבתיו
שיר ידידות
להודיעו
אהבתי

מתוק שכת קדש מאד נעים · שעמו כנופת צוף בני יודעים ·
שיר אהבה בין בעלי תורה · שלום וגם שלוה בתוך ריעים ·
האל אדון עולם נתנך חן · בינה ושכל טוב תמים דעים ·
אחי אבקש ממך דבר · תשלח בתבך לי בשעשועים ·
אראה כתב ידך בפניך · מה טוב אמריך ומה נעים ·

תם

וגם הנחשבתי לכתוב אותו על דלת בית הכנסת להיות נגד כל איש
שלא יעמוד בחוץ ·

בוא בית אל נחוץ · ואל תעמוד בחוץ · עתה נרוץ · אולי תחנך ·
תכין לבבך · תיישיר כונתך · תכון תפלתך · תקשיב שיחתך ·

כרו

יתפשטו כל אחד ואחד למקומו המיוחד לו ושם ישובו כלם
כאשר הנקודה אשר היא באמצע העגולה הוא השרש לכל
הקוים הישרים היוצאים ממנה אל חקו הסובב בעגול כן שרש
כלי ההרגשות במוח וממנו יצאו ושם ישובו כי ההרגשות ד
במוח ואלה ההרגשות הם חצוניות והם גם כן פנימיות
החיצוניות נקראות בכלל הרגש והפנימיות דמיון והוא כח
המדמה אשר בפי החכמים תמיד . ובאור זה כי ההרגש
החיצון כמו הראות והשמע רואה הדברים הנראים ושומע
הקול הנשמע וההרגש הפנימי והוא הדמיון משיג הענין
ההוא ומצייר אותו ורושם תבונתו וצלמו בדמיון בדמיונו
עד שנשארו חקוקים שם ולולי זה לא היה מכיר הדבר
שראה או הקול שנשמע כשחוזר ורואהו או שומע אותו
פעם אחרת אך הדמיון אשר צייר הענינים בעת ההרגש
ותקן תבונתם ושעורם ועבר אותם בדמיונו ושומר
אותם בדמיונו על כן יכיר אותם בפעם האחרת . וכן
ביתר ההרגשות יש בכל אחת אחת ואחת הרגש פנימי
המצייר הענין המורגש כאשר הוא ותקן תבונתו בדמיונו
ושומר אותו על כן משיגו בפעם האחרת . ובעבור
שכל ההרגשות ההם הם שבות אל מקום אחד והוא ד
המוח . יש בכח הדמיון להרכיב המוחשים קצתם על
קצתם כמי שראה אדם אחד לבן שהוא משורר והנה השיג
וצייר בדמיונו המראה והקול וידע שזה הקול הנשמע הוא
מן האדם הלבן הנראה וזו היא הרכבה והיא גורמת לו
להכיר בפעם האחרת כשרואהו שזה הוא המשורר ואם לא
שומעו . או יוכל להכיר כששומעו שזהו האדם הלבן ד
ואם לא ראהו בעבור שהרכבת שני המוחשים ההם נשארה
חקוקה בדמיונו . ודע שמין הכח המדמה הזה יבואו ג'
ענינים . האחד הוא השגת תבונת המוחשים והרכבתם

קצתם

קצתם עם קצתם בעת ההרגש · והשני שמירת המוחשים
ומלאו הגבורות · והשלישי הוא שמתעורר לו להרחיק [illegible]
הדבר המזיקו ולכוון אל הנאות לו כי אחר שהכיר בדמיונו
הדבר ההוא המזיקו שנדמה או המשנהו צריך שיהא בו כח
אחר שיעורר אותו להרחיק הדבר שנדמה לו שהוא כנגדו
או לכוון אל הדבר שנדמה לו שהוא נאות לו ומזה הכח יצאו
האהבה והשנאה והאכזריות והרחמנות הכעס והרצון
והיראה בהם · וכל אלו השלשה שנזכרים אשר יצאו מן ר"ל כח הרגשי וכח השומר וכח המעורר
הכח המדמה הם נמצאים לרוב בעלי חיים כי הם באמרך
מפעולת הנפש המרגשת ובריחת הנפש מן הרוב כשר ואין
תנאי לנו על כלם שאלו לא חקק תבונתו בדמיונו לא היה
נכשל מכיר אותו וכן חקק בדמיונו הכלב שהרגיש בחוש ד
המשוש בעת שנשכו והרכיב שני המוחשים יחד ונשארה
הרכבתם חקוקה בדמיונו הכלב שהרגיש בכח המשוש ד
אחר העלמם מקרבת חושיו והוא נדמה לו שנשכו להכיר
כל האחד את חברו ותכף שראהו הכיר שזה הוא המזיקו שכן
המזיקו ונתעורר בכח המתעורר שלו לברח מפניו · וכן
[illegible] את הולד שלה היא מפעולת כח המדמה · וממה
שיתבאר לך כי טבע המדמה הזה הוא מתעסק בעת פעולת
החושים לצייר המוחשים ולהשיגם ולשמור בדמיונו ד
תבונתם ודמותם אך בעת בטול ההרגשות בשעת השנה
הוא מדמה הצורות החקוקות והנשארות בדמיונו ממה ד
שעבר [illegible] בהקיץ · ויתחזק הכח ההוא בו עד שיהא ד
נדמה לו הענין כאלו הגיע לו עכשיו מן ההרגש החיצון
ועל כן החלומות כלם או רובם מן הענינים שעבר הרגיש
בהקיץ · ואחר אשר בארנו פעולת נפש המרגשת וכחותיה
והיא נפש משתתפת לכל בעלי חיים נדבר בנפש ד
המדברת אשר פעולתיה בבחירה והוא שכל האנושי המיוחד

בענין

פרק שלישי במין האדם •

השכל האנושי יחלק לשכל ד
מעשי ולשכל עיוני • והשכל

השכל המעשה הוא אשר יבחר בו האדם הטוב מן הרע ורתוי
לקראו דעת או חכמה • והשכל העיוני הוא אשר יבחר בו ד
האדם האמת מן השקר והוא השכל הטבעיי • ונדבר תחלה
על השכל המעשי ונאמר כי הוא נחלק לשני מינים •
האחד הוא השכל אשר בו ישתכל האדם בדבר שרוצה לעשותו
איך יעשהו לעשותו כמו הנגרים והמלחים ועובדי האדמה
ויתר בעלי המלאכה ואין ספק שזה הכח מיוחד באדם
ולא בשאר בעלי חיים אולם שהוא מפעלת הכח המדמה שבאדם
כמו שאני עתיד לבאר בפרק שאחר זה • ואין ספק גם כן ד
שהטבע חייב שיהא זה המין מן הכח המדמה נמצא במין ד
האדם לפי שהאדם צריך להכין מזונו ומלבושו ודירתו בזה
הכח וזה מבואר במעשה התבונות • השני הוא אשר בו יבחר
האדם המדות הטובות ככבוד אב ואם וגמילות חסדים והשבת
אבדה וביוצא בהם • וירחק בו מן המדות הרעות כגנבה
וגזלה ורציחה ונקימה ונטירה וביוצא בהם • ויאמר [illegible]
טוב ורע לא אמת ושקר כי לא יאמר הגנבה שקר וכבוד [illegible]
אמת • אולם תאמר מעשה הגנבה רע ומעשה כבוד
הורים טוב • ושני המינים האלה מן השכל המעשה השתקן
ענוף לא תקון הנפש • אך המין האחרון הוא שבשבילו הראשון ד
שהוא קדם לו במעלה והראשון הוא קודם לו בטבע וקודם לו ד
בזמן ובאור אלו הקדימות כתוב בפרק נפרד באשר המינו ד
אותם החכמים הקדומים • ונשוב לדברינו ונאמר השכל העיוני
הוא אשר בו ידע האדם האמת מן השקר והוא ארבע מדרגות •
המדרגה הראשונה הוא הכח אשר בו ישיג האדם המושכלות
הראשונות והם הדברים אשר לא יצטרך עליהם מופת

על אמתתם

ראשונות והם במדרגה האנושי לדעת אותם כמו שמודע לכל
אדם שהכל גדול מן החלק ותמונת החלק בכל וקוטר
המרובע גדול מכל מצלעותיו ושלא יתקבצו שני הפכים בנושא
אחד בעת אחת וכיוצא בהם והם התחלות לחכמות השכליות
הנרשמות בדרכי המופת ונקראות האחרות תולדות לראשונות
והם מושכלות שניות או שלישיות או רביעיות או יותר מהם
כפי מה שיצטרך המעיין להקדמות רבות ולפי שכלם הם
תולדות לראשונות יקראו שכל הנקנה ובו ידע האדם אמתת
המציאות בתנועת הגלגלים ומהלכים ומספרים ומציאות
ארבעה היסודות וכיוצא בהם וזו היא המדרגה
השנית רוצה לומר החכמות שיצטרך עליהם
מופת ויקראו מושכלות סתם . המדרגה השלישית היא
הכח אשר בו ישיג האדם התחלות של הדברים וצורתם
העצמית ויפשיט בשכלו הצורות מן החמרים הנושאים אותם
ואז יתאחד שכלו עם הצורה המופשטת וישוב הוא והיא דבר
אחד . המדרגה הרביעית היא השגת הצורות הנפרדות בשעור
מציאותם ואין צריך להפריד אותן כי בעצמן נפרדות מחומר והם
השכלים הנפרדים ולא יוכל השכל האנושי להשיג מהן כל
מהותן הנפרדות רק השכל הפועל שהוא אחרון שבשכלים
הנפרדים והוא המוציא שכל האדם מן הכח אל הפועל והוא
התחלת שכלו המתפעל כמו שניצוץ השמש או שאר הדברים
המאירים מוציאים חוש העין מן הכח אל
הפועל שאם יעמוד האדם במקום חשך יהיה ניצוץ העין רואה
בכח והדבר הנראה יהיה נראה בכח וכשיופיע אור השמש או
זולת יתר הדברים המאירים יצא ניצוץ העין מן הכח אל הפועל
ויהיה רואה בפועל והנראה יהיה נראה בפועל וסבת צאתו
מן הכח אל הפועל יהיה ניצוץ השמש ואחר שיגיע אלינו
שאר הדבר הנראה צריך להתבונן מה היתה סבתו לצאת מן

והתיבות [illegible] התורה שהם מכל התנועות הנמשכות · [illegible] שאינו מקרה
שיהא נשוא בנושא המושג או ביחוס אינו תלוי בעצם גופו פלוני ואחרות א
אלא הוא נתלה בגדר אחר · ועצם גופו מתואר בו שנולד לו שם תאר וזה
מהמין שראשון שאתה מתאר הוא בעל דרך גדול וקטון · כמו שאתה
תאמר פלוני במקום פלוני והוא ממשמש שאנה וזו רצה לפרש החלוק ·
שבין המאמר הזה לאנה כי המצב מאמר כרשי חלקי הגוף אין [illegible]
במקום שהוא בו · ומן המאמר המחבר כמו שאתה תאמר וכו' כלומר ד
שכשאתה אומר פלוני במקום פלוני הוא המאמר האנה כי אז שתופת ד
כלל בא׳ מה מקום הוא אבל צריך לא שתופת אם שוכב או יושב שם וכו
אין ממאמר המצב ואין דומה למאמר האנה כי לפעמים ישתנה
המצב [illegible] שלא ישתנה האנה כגון ראובן הוא בבית שמעון והוא
שוכב וראשו לצד מזרח ורגליו לצד מערב והנה הפך שעצמו או שעורר
ויושב ושם ראשו לצד מערב ורגליו לצד מזרח והנה לא נשתנה
האנה שהרי כלל גופו עדיין הוא בבית שמעון ולא נשתנה רק המצב ·
הוא שם סור [illegible] [illegible] את המאמר הנולד לאדם וגרם לו להקרית
ממנו שאמר [illegible] נושא בעצמו זולת האדם רק שמתה הוא
דבק בו ואינו נפרד [illegible] ואל תגלה אותו ויעמוד בפני עצמו מה ד
שאינו כן [illegible] [illegible] שאינו יכול לעמוד בפני עצמו אלא שבל
עצם אחר שהוא בו ר"ל שהוא לאדם ואינו נפרד ממנו אבל לא בו
שיהיה נשוא תוך עצם גופו · [illegible] אחד המלבושין הוא מגה
המין ר"ל מכוון אלו שמלבוש האדם שאחר כמלבושין לא תאמר האדם
שיש בו מלבוש מאה שאחר [illegible] נשוא בעצם גופו רק תאמר
האדם אשר לו מלבוש נאה · ו[illegible] שהוא במקרין כיוון העצם
בעצמו נשתנה אבל הנשוי לא לו במקרין שנעלו · כמו שמבאר ד
והולך שיהיה קטון והגדול וכו · אך במארך שם הצבע נשתנה מלורתו
וכן ר"ל שבארך נשתנה הוא במאמר שיתבאר כי כבר בא׳ שבל ד
התפעלות הוא שנוי · אחד מן השנויים הנזכרים ר"ל השנויים [illegible]
במעלה בענין שעצמי או מקרי · והקש המתחלפים הוא הגבול ד

שבסבת ·

שנסבת החומר הוא הלא קר[illegible] [illegible] מחומר [illegible] נבדל
לחמם אבל אינו מחמם עתה [illegible] [illegible] [illegible] במאמר
השלם וכן כי השנוי הנזכר הוא [illegible] התנועה ממאמר השלם
שהשנוי הוא בשלם שנשתנה מהצורה הדיוקניית וקבל צורה תיבנית·
אבל דרך אחר בכל מיני השנויים המתנועעים כי כמו שאמר במעלה
שמאמר שיתפעל הוא זה במאמרות בשלם [illegible] וחיבות ולזה כן
המאמר כלם במאמר שיפעל· הוא מימין החיבות שהוא אחד מהתנועות
הנפשיות שהוא ממאמר האיכות·

פרק יא

ואל השנוים האלו הם שייך במאמר שיתפעל
וכן מה שכל [illegible] אלו הד׳ מין · הנזכרים
הם מנין למאמר שיתפעל שהוא סוג הנזכרים שזכרנו [illegible] ·
ישתנו כלם והאחרים במקום אלו[illegible] כמו שאמר במעלה על
דרך משל שהראש במקום שיהיו הרגלים · לא השינוי השנוי ההוא
וכן כי השנוי ההוא שמתח[illegible] היה נקרא אב [illegible] נקרא אב זה
אינו מצד שהוא עצמו נשתנה רק מצד הבן שנולד לו והוא חוץ
ממנו אבל השנוי שהגיע לבן הוא בעצמו ומצד עצמו שמתחלה
לא היה נמצא ועכשיו נמצא ושנוי זה הוא נכלל במאמר השלם ·
וכן המאמר באדון והעבד וכן מה שזה האיש אשר קנה עבד בדמים
וביום לו נקרא אדון ומתחלה לא יהיה נקרא אדון זה השנוי אינו
באדון בעצמו רק מצד עצמו רק במקרה והוא שמיוחס אל העבד
שקנה [illegible] כי [illegible] [illegible] תנומן לאחר בו כי שזה האיש
[illegible] יהיה לו [illegible] [illegible] כמו [illegible] [illegible] ראובן היה ד
[illegible] [illegible] [illegible] ידים והיום [illegible] [illegible] ב׳ [illegible] זה השנוי
[illegible] אינו [illegible] [illegible] רק לזמן [illegible] · כי לא תמצא [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] האחרים [illegible] המאמרים האחרים כי לא [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כי אינו [illegible] חוץ [illegible] [illegible] [illegible]
אינו [illegible] [illegible] אפילו [illegible] ענין כי הזמן תלוי [illegible] [illegible] ה
[illegible] והנפעל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] וזהו השנוי·

הוא

18

כאחד מן העליונים דורשים ומבקשים את חכם בא באנשים
בהתבודדותו שבשבתו הנחני בדרך זו אלך כמהר"ר אליהו טן
ירושלמי איש שלומי נ"רו משוש ואהבת לרעך סמון האגרת
שגורה אלינו גם כן נפלאתה אהבתיך עלינו בראותי הנלצה
המאורה ואורה על פני יחלוף והיא מחוצבת ~~מההררי~~ ד
מהררי בשמים כל בריה קדש ותתחדש כנשר בכל דבר פשר
ואחובר אליה רוח קדישין עליונין אדם בחשך אור ונר דלוק ד
לפני אשר שלחו יי' לגבות את הרבים וראיתי כל ההשגות
שהשיג אלי אמגדים עטרות לי גם את הראשונה גם את ד
השנית גם את השלישית גם את כל התולדות ~~אחרי~~ הברכות
על אודות הברכות כי לא דבר רק הוא ~~ממלל~~ ממנו וכלם ד
נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת כי ישרים דרכי יי' ד
וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם כי השיג תושיה והצ"ל
תצליח כי יי' אלהיך עמך בכל אשר תלך · ואנכי הצעיר
דל מספר הטרוד בהבלי הזמן שאין לאל ידי להאריך ד
ולהציע הצעות בדברים אלהיים להשיבך בצחצחות הלשון
כאשר אחי אחוזי פושט ידו בגבורתו וברחבת נפשו ולשונו
בלשון זהב רק שרותיים אילו יגידו וישגידון על קוצר ידיעת

נכתב ביום י"ג לחדש שבת שנת
התמ"ה לעם מול האלהים ליצירת
עולם

המדבר רוב שלום
יצחק בא"א כמה"ר
משה פשה נ"ע

גם החכם הכהן מרדכי כאשר ראה סדור ההשגות ישרו
בעיניו עד מאד ושלח לי גם שיר וזה הוא ·

אשרי אנוש מבין בתורת אל · משיב נפשות מתנם לכל שואל ·
אומר לבן בנים ושמעו לי · תורה אלמדכם כפי שכלי ·
יושר לבבו יענה דעת · כבאר אשר ממלין מאד נובעת ·
הנה במוב שכלו וגיונו · השיג יקר מלים ברעיונו ·

ויהי כמו שנן ברחש גולה   דרך פרדך טוב ורגע סלה׳ ·

נכתב ביום א׳ה׳
לחדש חשון
שנת ה׳ יר׳ה
[illegible]
[illegible]
ליצירת עולם

הכותב יעקב ר
הצעיר בכר יהודה
החכם הרב הקדוש
נ״ע

ברוך יי׳ לעולם אמן ואמן

כותב

[illegible]